

KRONIKA

1971 m. vasario 22 d. Vilniaus V. Kapsuko universiteto Filologijos fakulteto mokslinių laipsnių teikimo tarybos posėdyje Anglų filologijos katedros vyr. dėstytojas Lionginas Pažūsis apgynė filologijos mokslų kandidato laipsnio disertaciją „Fonetinė ir morfologinė anglišku skolinių integracija Šiaurės Amerikos lietuvių kalboje“.

Darbo vadovas – prof. filol. m. dr. J. Kazlauskas.

Oficialieji oponentai: prof. filol. m. dr. Z. Zinkevičius ir doc. filol. m. kand. A. Laučka. Disertaciją recenzavo Vilniaus Valstybinio pedagoginio instituto Lietuvių kalbos ir Anglų kalbos katedros.

L. Pažūsis darbo objektas – Šiaurės Amerikos (JAV ir Kanados) lietuvių emigrantų kalba.

Darbo pratarinėje apžvelgiamos lietuvių kalbos sąlygos Šiaurės Amerikoje, skolinimo priežastys ir pobūdis.

Įvadinėje dalyje autorius išnagrinėja kalbų kontaktų teorijos pagrindinius momentus, svarbesnes bilingvizmo teorijos sąvokas.

Pagrindinėse darbo dalyse tyrinėjama fonetinė ir morfologinė (kaitybinė ir iš dalies darybinė asimiliacija) skolinių integracija.

Disertacijos pabaigoje duotos visą darbą apibendrinančios išvados, šaltinių sutrumpinimų ir cituojamos literatūros sąrašai.

1971 m. kovo 17–20 d. vyko dvidešimt trečioji VVU studentų mokslinė konferencija, skirta TSKP XXIV suvažiavimui.

Lietuvių kalbos sekcijoje (mokslinis vadovas prof. filol. m. dr. Z. Zinkevičius, sekcijos pirmininkas J. Karaciejus) buvo perskaityta 10 pranešimų.

Pirmoji vieta paskirta IV k. stud. P. Skirmantui už darbą „Progresyvinė balsių asimiliacija pietinėse downininkų šnektose“ (moksl. vad. doc. A. Girdenis). Antroji vieta – III k. stud. E. Miedažytei už darbą „Jonas Jablonskis ir lietuvių tautosaka“ (moksl. vad. filol. m. kand. A. Piročkinas). Trečioji vieta – V k. stud. V. Rimšai už darbą „Dviskiemeniai latvių kalbos a kamieno daiktavardžiai ir jų daryba“ (moksl. vad. prof. filol. m. dr. J. Kazlauskas).

1971 m. balandžio 26 d. VVU Filologijos fakulteto mokslinių laipsnių teikimo taryboje Lietuvių kalbos katedros docentas Vincas Urbutis apgynė filologijos mokslų daktaro laipsnio disertaciją „Dabartinės lietuvių kalbos daiktavardžių daryba“.

Oficialieji oponentai: filol. m. dr. M. Rudzytė, prof. filol. m. dr. J. Palionis ir prof. filol. m. dr. Z. Zinkevičius. Disertaciją recenzavo Vilniaus Valstybinio pedagoginio instituto Lietuvių kalbos katedra.

Pirmojoje darbo dalyje išdėstytos autorius pažiūros svarbiausiais žodžių darybos klausimais, kurios yra vertingas indėlis ne tik į lietuvių kalbos žodžių darybos tyrinėjimą, bet ir į bendrąją žodžių darybos teoriją.

Antrojoje dalyje duotas išsamus lietuvių kalbos daiktavardžių darybos aprašas. Čia apžvelgiami visi dabartinės lietuvių kalbos daikta-

vardžių darybos tipai, nustatoma tų tipų vieta bendroje sistemoje, jų darumas, reikšmės ir formos ypatybės. Ši darbo dalis be mokslinės vertės turi ir praktinę: ji padeda suprasti dabartinės lietuvių kalbos žodžių darybos polinkius.

•

1971 m. gegužės 20 d. VVU Filologijos fakulteto mokslinių laipsnių teikimo tarybos posėdyje Šiaulių K. Preikšo pedagoginio instituto Lietuvių kalbos katedros vyr. dėst. Janina Barauskaitė apgynė filologijos mokslų kandidato laipsnio disertaciją „Dabartinės lietuvių kalbos daiktavardžio stilistika“.

Darbo vadovas – doc. filol. m. kand. J. Pikėlingis.

Oficialieji oponentai: prof. filol. m. dr. V. Mažiulis ir filol. m. kand. A. Šoblinskas. Disertaciją recenzavo Vilniaus Valstybinio pedagoginio instituto Lietuvių kalbos katedra.

Darbą sudaro įvadas, trys dalys, išvados ir didelis mokslinės literatūros sąrašas.

Įvade autorė patikslina kalbotyros nevienodai vartojamus terminus: ekspresyvumą, emocionalumą, gramatinę sinonimiją, stilistinį priklausomumą.

Pirmojoje dalyje analizuojama daiktavardžio giminės stilistika, antrojoje – daiktavardžio skaičiaus kategorija ir trečiojoje – „Linksnio stilistinės ypatybės ir sinonimika“.

Autorė daug dėmesio skiria nagrinėjamų formų tikslingumui ir jų vartojimo tinkamumui.

1971 m. birželio 10 d. VVU Filologijos fakulteto mokslinių laipsnių teikimo tarybos posėdyje LTSR MA Lietuvių kalbos ir literatūros instituto jaun. m. bendradarbis Pranas Kniūkšta apgynė filologijos mokslų kandidato laipsnio disertaciją „Dabartinės lietuvių kalbos būdvardžiai su priesaga *-inis* ir jų gramatiniai sinonimai“.

Darbo vadovas – filol. m. kand. A. Vaļeckienė.

Oficialieji oponentai: prof. filol. m. dr. Z. Zinkevičius ir filol. m. kand. V. Būda. Diser-

taciją recenzavo Vilniaus Valstybinio pedagoginio instituto Lietuvių kalbos katedra.

Darbą sudaro keturios dalys: 1) priesagos *-inis* būdvardžių daryba, 2) reikšmės, 3) gramatinės ypatybės ir 4) gramatiniai sinonimai.

Kalbos praktikai ypač reikšminga ketvirtoji dalis, kurioje nagrinėjamas būdvardžių santykis su kitomis sinonimiškėmis formomis, pvz., su daiktavardžio kilmininku, kitais linksniais, įvardžiutiniais būdvardžiais, dalyviais ir kt.

Kruopštus disertacijos autoriaus darbas padėjo išaiškinti ne tik svarbiausius priesagos *-inis* būdvardžių, bet ir kitų sinoniminių gramatinių formų dabartinės vartosenos polinkius ir savitumus.

1971 m. liepos mėn., kaip ir kiekvienais metais, VVU Lietuvių kalbos ir literatūros specialybės II k. studentai rinko dialektologinę medžiagą. Plungės ir Mažeikių rajonuose dirbančiams studentams vadovavo doc. A. Girdenis, Raseinių raj. – e. doc. p. A. Pupkis, Utenos raj. – asp. O. Baliukaitė. Baltarusijos TSR Varenavo raj. lietuviškosiose salose dialektologinę, toponiminę medžiagą ir žodžius žodynui rinko filol. m. kand. A. Vidugirio vadovaujama studentų grupė.

•

1971 m. rugsėjo 27 d. VVU Filologijos fakulteto mokslinių laipsnių teikimo tarybos posėdyje Anglų filologijos katedros aspirantas Laimutis-Vaclovas Valeika apgynė filologijos mokslų kandidato laipsnio disertaciją „Daiktavardiniai junginiai dabartinėje lietuvių kalboje ir jų semantiniai-struktūriniai ekvivalentai anglų kalboje“ („Nominal Constructions in Lithuanian and their Counterparts in English“).

Darbo vadovas – prof. filol. m. dr. J. Kazlauskas.

Oficialieji oponentai: prof. filol. m. dr. V. Mažiulis ir doc. filol. m. kand. A. Laučka.

Disertaciją recenzavo LTSR MA Lietuvių kalbos ir literatūros instituto Dabartinės literatūrinės kalbos, Kalbos istorijos ir dialektologijos sektoriai.

L. Valeikos disertaciją, parašytą anglų kalba, sudaro įvadas, dvi dalys, tyrinėjimo rezultatus vaizduojančios lentelės ir literatūros sąrašas.

L. Valeika nagrinėja sudėtingas ir dar mažai tyrinėtas posesyvinės, subjektyvios, objektyvios ir subjektyvios-objektyvios konstrukcijas. Dabartinės lietuvių kalbos daiktavardinius žodžių junginius autorius gretina su semantiniiais-strukturniais anglų kalbos ekvivalentais. Žodžių junginiai nagrinėjami generatyviniu-transformaciniu metodu.

E. Eidukaitienė

1971 m. vasario mėn. Leningrade vyko VII sąjunginė akustikų konferencija, kurioje bendrą pranešimą skaitė filol. m. kand. A. Pakerys, filol. m. kand. T. Plakunova ir filol. m. kand. J. Urbelienė.

Pranešimo tezės išspausdintos¹.

1971 m. balandžio 15–16 d. vyko Vilniaus Valstybinio pedagoginio instituto XXVI studentų mokslinė konferencija.

Lietuvių kalbos sekcija (vadovas e. prof. p. V. Grinaveckis) išklaušė tokius pranešimus:

„Veliuonos apylinkių vietovardžiai“ (IV k. stud. A. Armanavičius; moksl. vad. vyr. dėst. K. Kuzavinis); „Prielinksnių konstrukcijų su galininkiniais prielinksniais sinonimika su kitomis prielinksninėmis konstrukcijomis bei linksniais“ (IV k. stud. G. Jarašiūnaitė; moksl. vad. doc. B. Kalinauskas); „Karsakiškio tarmės morfologija“ (IV k. stud. S. Gaižiūnas; moksl. vad. e. prof. p. V. Grinaveckis).

1971 m. balandžio 26 d. LTSR Mokslų akademijos Lietuvių kalbos ir literatūros instituto surengtame seminare „Lietuvių kalbos istorijos ir dialektologijos tyrinėjimai“ perskai-

tyta 10 pranešimų. Paminėtini „Kirčiavimo sistemos reikšmė kirčio atitraukimui“ (V. Grinaveckis, VVPI), „S. M. Slavočinskio giesmyno (1646 m.) tarminis pagrindas“ (Z. Zinkevičius, VVU) ir „Afrikatos 1759 m. „Žyvaite“ (A. Girdeinis, VVU).

Vilniaus Valstybinio pedagoginio instituto Eksperimentinės fonetikos ir kalbos psichologijos laboratorijoje ir toliau eksperimentiškai tyrinėjami lietuvių kalbos garsai ir intonacija. Tyrinėjimų duomenys apibendrinami ir skelbiami. Tokių apibendrinimų rezultatas – 1971 m. birželio mėn. Minsko Užsienio kalbų pedagoginiame institute Aukštųjų mokyklų mokslinėje-metodinėje konferencijoje pranešimą apie trukmės dispersinę analizę skaitė vyr. dėst. P. Bikulčienė. Toje pačioje konferencijoje, kaip minėtoš laboratorijos eksperimentų rezultatas, buvo perskaitytas ir bendras pranešimas „Skiemens sudaromųjų garsų prozodiniai požymiai ir frazės intonacija“, parengtas filol. m. kand. A. Pakerio, T. Plakunovos ir J. Urbelienės. Be to, konferencijoje pranešimą apie lietuvių kalbos ilgųjų balsių priegaidžių akustines ypatybes skaitė VVU docentai A. Girdeinis ir A. Pupkis.

Tezės išspausdintos².

1971 m. liepos mėn. į Kelmės rajoną buvo surengta Vilniaus Valstybinio pedagoginio instituto Lietuvių kalbos ir literatūros fakulteto dialektologinė ekspedicija, vadovaujama e. prof. p. V. Grinaveckio. Iširta ir aprašyta trijų punktų – Krąžių, Šaukėnų, Saudiniškų – tarmė. Užrašyta nemaža naujų duomenų, svarbių kalbos mokslui. Rastas naujas (jau trečias) plotas, kur tvirtapradžiai dvigarsiai *il, im, in, ir; ul, um, un, ur* verčiami *iel, lem, ien, ier; uol, uom, uon, uor* ir kt. Tuo pačiu metu Šakių,

¹ Межвузовская научно-методическая конференция по вопросам обучения иностранным языкам в неязыковых вузах. Тезисы докладов, Минск, 1971.

² VII всесоюзная акустическая конференция, Тезисы докладов, Л., 1971.

Griškabūdzio ir Slavikų apylinkėse kita grupė, vadovaujama e. doc. p. Ž. Urbanavičiūtės, rinko vietovardžius ir medžiagą „Lietuvių kalbos žodynui“.

K. Kuzavinis

1970.IV.14–16 ŠPI įvyko tarpmokyklinė konferencija. Kalbos mokslų sekcijoje išklaudyta 14 pranešimų, kuriuos skaitė Šiaulių, Vilniaus, Bresto, Gardino dėstytojai. Buvo nagrinėjamos šios temos: vyr. dėst. J. Barauskaite „Būvio linksniai ir jų sinonimika“, filol. m. kand. A. Jakulienė „Ar egzistavo baltų kalbose indoeuropietiškasis mediumas?“, filol. m. kand. Z. Dumašiūtė „Dėl koordinacinių santykių sistemos“, doc. J. Lebionka „XIX a. pirmosios pusės Lietuvos krašto literatūrinių kalbų problema“, e. doc. p. V. Sirtautas „Dėl vientisinio ir sudėtinio sakinio skirtybių“, filol. m. kand. K. Župerka „Dėl dviejų akuzatyvinės konstrukcijos tipų“. Kai kurie lietuvių k. klau-

simai paliesti ir J. Elzbuto, A. Gudavičiaus, J. Jurkėno, G. Šarkos, V. Zaicevos pranešimuose*.

ŠPI XV SMD konferencijoje (1971.V.5–6) Lietuvių k. sekcija išklausė 4 pranešimus: E. Budraitienė „Vardų parinkimo polinkiai Šiaulių m. pokariniu laikotarpiu“ (vad. – doc. Č. Grenda), I. Kirėjevaitė „Tauragės apylinkės mikrotoponimai“ (vad. – doc. Č. Grenda), R. Dirsytė „Karsakiškio apyl. pavardžių etimologija“ (vad. – doc. V. Sirtautas), P. Tautvydas „Kvėdarnos tarmės žodžio pradžios ir žodžio galo dėsniai“ (vad. – vyr. dėst. R. Petkevičienė).

V. Sirtautas

---

* Žr. Tarpmokyklinės mokslinės-metodinės konferencijos, skirtos V. Lenino 100-osioms gimimo metinėms, pranešimų medžiaga, Šiauliai, 1970, p. 66–94.